



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO NR. 2024/1-1148 PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS MARIJAMPOLĖS KALĖJIMĄ

2025 m. sausio d.
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2024 m. spalio 25 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) Marijampolės kalėjimo (toliau ir citatose – Marijampolės kalėjimas, MK) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu reagavimu į prašymą / skundą bei į badavimo paskelbimą (toliau – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, aprašytos šios:

„[...] nuo šių metų spalio 10 dienos esu atsisakęs maisto. Praėjo savaitė laiko niekas nsureagavo, net nepaklausė kaip mano sveikata, kaip aš jaučiuosi. Atsisakiau maisto dėl to, kad aš esu dirbantis. Dirbu Marijampolės kalėjime tvarkiniu, tvarkau visą kalėjimo teritoriją, darbo būna daug. Man priklauso darbinis maisto davinyš, o aš negaunu, gaunu nedirbančio maisto davinį. [...] Valgyklos darbuotojos pačios skirsto kam duoti darbinį maisto davinį, kam ne. [...] Esu kreipęsis į administraciją su prašymais skundais dėl tokio elgesio mano atžvilgiu, bet niekas nesikeičia, kuo toliau tuo blogiau. Man rašant šį skundą į gyvenamą patalpą atėjo pareigūnas ir paprašė, kad nueičiau į med. dalį pasitikrinti sveikatos, aš atsisakiau, kadangi buvo sureaguota tik po savaitės [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2024 m. lapkričio 5 d. raštu Nr. 4D-2024/1-1148/3D-2147 kreipėsi į LKT, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2024 m. lapkričio 20 d. Seimo kontrolierė gavo LKT 2024 m. lapkričio 20 d. raštą Nr. 1S-7423; rašte ir jo prieduose pateikta toliau nurodyta informacija:

4.1. „Nuteistasis X (toliau – pareiškėjas) Lietuvos kalėjimų tarnybos Marijampolės kalėjimo (toliau – Marijampolės kalėjimas) viršininkui 2024-10-10 pateikė pareiškimą Nr. NPS-20-7862 (kopija pridedama), kuriame nurodė, kad nuo 2024 m. spalio 10 d. atsisako „maisto davinio“ (čia ir toliau citatų kalba netaisyta) bei pareiškė, jog atsisako maisto ir jo nevalgys tol, kol „nebus sutvarkyti valgyklos darbuotojai“. Marijampolės kalėjimo Resocializacijos skyriaus specialistė 2024-10-16 tarnybiniu pranešimu Nr. RV-20-7512 (kopija pridedama) informavo kalėjimo viršininką, kad 2024-10-16 buvo susisiekiama su asmens sveikatos priežiūros specialistais ir sutarta dėl nuteistojo apžiūros, tačiau pareiškėjas atsisakė eiti. Pažymime, kad nuteistojo pareiškimas dėl maisto davinio atsisakymo dėl žmogiškosios klaidos nebuvo perduotas atsakingiems darbuotojams tą pačią dieną, tačiau

atkreipiame dėmesį, kad pareiškime nuteistasis nurodo, kad atsisako laisvės atėmimo vietos išduodamo maisto davinio, o ne viso maisto.“

4.2. „Pareiškėjas buvo apžiūrimas medicinos darbuotojų nuo 2024-10-16 (pridedamos dokumentų kopijos). Pažymime, kad apžiūros įrašuose taip pat nurodoma, jog nuteistasis yra atsisakęs kalėjimo išduodamo maitinimo, tačiau valgo savo maistą (pvz., 2024-10-19, 2024-10-22, 2024-10-23 įrašai). Atkreiptinas dėmesys, kad Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444, 40 punktas numato, kad nieko nevalgantį suimtąjį ar nuteistąjį kasdien apžiūri asmens sveikatos priežiūros specialistas, tačiau šiuo atveju pareiškėjas nebuvo nieko nevalgantis, kadangi atsisakė tik kalėjimo išduodamo maisto davinio, bet valgė savo maistą.“

4.3. „Skunde nurodytu laikotarpiu pareiškėjas pateikė 2024-10-10 pareiškimą Nr. NPS-20-7862, į kurį atsakymas pateiktas Lietuvos kalėjimų tarnybos Turto valdymo skyriaus vedėjo 2024-10-23 raštu Nr. 2S-5939 (kopija pridedama).[...]“

4.4. „Informuojame, kad pareiškėjas užsiima darbine veikla ir gauna maitinimą, skirtą dirbantiems vyrams.“

4.5. „Turimais duomenimis, pareiškėjui dirbančiojo maitinimas yra suteikiamas ir užtikrinamas. Lietuvos kalėjimų tarnybos Turto valdymo skyriaus darbuotojai, gavę nusiskundimų, kreipiasi į UAB „A“, apklausiami virtuvės virėja, įmonės darbuotojai taip pat reguliariai instruktuojami apie tinkamą maisto davinių išdavimą. Marijampolės kalėjime taip pat reguliariai atliekami kontroliniai patikrinimai dėl išduodamų maisto davinių svorio bei kiekio atitikties nustatytoms reikalavimams.“

4.6. „Atkreipiame dėmesį, kad pareiškėjas valgykloje išduodamo maitinimo atsisako ne pirmą kartą bei nuolat reiškia nepasitenkinimą maisto davinių svoriu bei kiekiu. Pareiškėjui Marijampolės kalėjimo viršininko 2023-12-05 sprendimu Nr. NSN-20-1281 paskirta drausminė nuobauda už tai, kad prieš virtuvės vedėją naudojo psichologinį smurtą bei reikalavo didesnio, nei priklausau, maisto davinio. Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į patvirtintus valgiaraščius tiek dirbantiems, tiek nedirbantiems asmenims, tam tikrais atvejais yra tiekiamas toks pat kiekis tam tikrų produktų (pvz., balta duona, košė), tačiau pareiškėjas nuolat kelia konfliktines situacijas. Lietuvos kalėjimų tarnyba neturi duomenų, kad pareiškėjui dėl tam tikrų priežasčių būtų išduodamas mažesnis maisto kiekis.“

Papildomai prie atsakymo pridėtas LKT 2024 m. spalio 23 d. raštas Nr. 2S-5939, adresuotas Pareiškėjui, kuriame teigiama: „[...] Akcentuojame, kad Marijampolės kalėjime vykdant nuteistųjų maitinimą yra laikomasi aukščiau paminėtų norminių aktų ir įstatymų. Marijampolės pataisos namuose (nuo 2023-01-01 Marijampolės kalėjimas) maistą nuo 2022-07-02 gamina ir jį nuteistiesiems tiekia UAB „A“, įsikūrusi adresu: <...>, Kaunas. Už maisto kokybę ir padalijimą Marijampolės kalėjime atsako gamintojas.

LKT Marijampolės kalėjimo Turto valdymo skyrius Jūsų pareiškime minimu atveju dėl maitinimo norint išsiaiškinti situaciją užsiklausė maitinimą gaminančios ir tiekiančios įmonės UAB „A“. Gavome atsakymą, kuriame UAB „A“ pažymi, „kad teikdama maitinimo paslaugas griežtai vadovaujasi patvirtintais valgiaraščiais ir nustatytais normomis.

Savo 2024-10-10 pareiškime nurodote, kad atsisakote valgyti išduodamo maisto, nes negaunate Jums priklausančios maisto davinio normos.

Sutinkame, kad kai kuriems nuteistiesiems/suimtiesiems maisto davinių normos yra per mažos dėl skirtingų fiziologinių poreikių, tačiau norime Jus informuoti, kad nuo 2024 m. liepos 13 d. maitinimas Įstaigos nuteistiesiems/suimtiesiems yra organizuojamas remiantis Lietuvos Kalėjimų tarnybos direktoriaus 2024 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. V-563 „Dėl valgiaraščių suimtiesiems ir nuteistiesiems patvirtinimo“ patvirtintais valgiaraščiais; Asmenų, laikomų kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo taisyklėmis, patvirtintomis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2006 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. 4/07-117 „Dėl Asmenų, laikomų kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo taisyklių patvirtinimo“ (aktuali redakcija).

Atsižvelgiant į gautą Jūsų pareiškimą, siekdami tinkamai įvertinti pareiškimo pagrįstumą, apklausėme virtuvės vedėją, kuri patikino, kad spalio 10 d., pietų metu, visiems dirbantiems nuteistiesiems/suimtiesiems buvo išduoti maisto daaviniai atitinkantys dirbančių nuteistųjų/suimtųjų normas. Kiekvieno maitinimo metu yra atliekami kontroliniai patikrinimai, kurių metu tikrinama ne mažiau kaip 10 porcijų ir išvedamas aritmetinis vidurkis.

Pabrėžiame ir tai, kad UAB „A“ darbuotojai yra įspėti (ir periodiškai instruktuojami) apie tai, kad maisto daaviniai visiems nuteistiesiems/suimtiesiems būtų išduodami pagal priklausančias normas ir nustatytus reikalavimus“.

LKT Marijampolės kalėjimo Turto valdymo skyrius Jus informuoja, kad gavus nusiskundimų, dėl maisto kokybės ir valgiaraščio norint pagerinti maisto kokybę vykdo ir vykdys netikėtus kontrolinius patikrinimus valgyklos teritorijoje. Vieni paskutinių tokių patikrinimų buvo 2024-10-15 dieną ir LKT Marijampolės kalėjimo turto valdymo skyriaus sudaryta komisija surašė patikrinimo aktą 2024 m. spalio 17 d. Nr. LV-57620. Patikrinimo metu nenustatyta pažeidimų maisto patiekalų temperatūros, svorio, maisto porcijų buvo pagaminta pakankamai, maiste esančių produktų racionas yra tinkamas pagamintiems porcijoms ir atitinka Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus 2024 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. V-563 patvirtintus valgiaraščius, higienos normų darbuotojai dirbantys valgykloje laikėsi. [...]“.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. *Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444, (toliau – Taisyklės) 40 punktas – „Nieko nevalgantį suimtąjį ar nuteistąjį kasdien apžiūri asmens sveikatos priežiūros specialistas.“*

6. *Lietuvos kalėjimų tarnybos apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus 2023 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. V-1070, (toliau – Instrukcija) 45 punktas – „Kalinamųjų patikrinimai – skaičiuotės pusiau uždaro tipo gyvenamosiose patalpose atliekami tokia tvarka: [...] 45.8. apie badaujantį kalinamąjį vyriausiasis specialistas budinčiajai pamainai ar jį pavaduojantis pareigūnas elektroninėmis ryšio priemonėmis informuoja asmens sveikatos priežiūros specialistą.“*

Tyrimo išvados

7. Skunde Pareiškėjas nurodo, jog 2024 m. spalio 10 d. jis įteikė pareiškimą MK administracijai, jog badauja dėl valgykloje negaunamo dirbančiojo maitinimo, tačiau niekas nereaguoja ir nesprenžia problemos.

8. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas MK viršininkui pateikė 2024 m. spalio 10 d. pareiškimą Nr. NPS-20-7862, kuriame nurodė, jog atsisako MK valgykloje išduodamo maitinimo, nes nėra užtikrinamas dirbančiojo nuteistojo maisto daavinys, į šį pareiškimą atsakymas pateiktas LKT Turto valdymo skyriaus vedėjo 2024 m. spalio 23 d. raštu Nr. 2S-5939.

Skundo tyrimo metu LKT informavo Seimo kontrolierę, kad LKT Turto valdymo skyriaus darbuotojai, gavę Pareiškėjo nusiskundimą, kreipėsi į UAB „A“, buvo apklausama virtuvės virėja, įmonės darbuotojai reguliariai instruktuojami apie tinkamą maisto daavinių išdavimą. Marijampolės kalėjime reguliariai atliekami kontroliniai patikrinimai dėl išduodamų maisto daavinių svorio bei kiekio atitikties nustatytiems reikalavimams. 2024 m. spalio 15 d. buvo atliktas patikrinimas ir LKT Marijampolės kalėjimo Turto valdymo skyriaus sudaryta komisija 2024 m. spalio 17 d. surašė patikrinimo aktą Nr. LV-57620. Patikrinimo metu nenustatyta maisto patiekalų temperatūros, svorio pažeidimų, maisto porcijų buvo pagaminta pakankamai. Apie atliktą patikrinimą informuotas ir Pareiškėjas. LKT atkreipė Seimo kontrolierės dėmesį, kad Pareiškėjas valgykloje išduodamo maitinimo atsisako ne pirmą kartą bei nuolat reiškia nepasitenkinimą maisto daavinių svoriu bei kiekiu, nors, kaip informavo LKT, Pareiškėjui yra suteikiamas ir užtikrinamas dirbančiojo nuteistojo maisto

davinys. Taigi, atsižvelgiant į tai, kas nustatyta, galima vertinti, jog Pareiškėjui yra užtikrinamas dirbančiojo maisto davinytis, MK pareigūnai reaguoja į nusiskundimus ir, atsižvelgdami į teikiamus skundus, imasi aktyvių veiksmų, t. y. atlieka tiekiamo maisto patikrinimus.

9. Instrukcijoje nurodyta, kad apie badaujantį kalinamąjį budinčiosios pamainos vyriausiasis specialistas ar jį pavaduojantis pareigūnas elektroninėmis ryšio priemonėmis informuoja asmens sveikatos priežiūros specialistą.

Taisyklių 40 punkte nurodyta, kad nieko nevalgantį suimtąjį ar nuteistąjį kasdien apžiūri asmens sveikatos priežiūros specialistas.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2024 m. spalio 10 d. paskelbė, kad atsisako laisvės atėmimo vietos išduodamo maisto davinio dėl to, kad neužtikrinamas maitinimas pagal dirbančiojo nuteistojo valgiaraštį, ir MK viršininkui 2024 m. spalio 10 d. pateikė pareiškimą Nr. NPS-20-7862, kuriame pareiškė, jog atsisako tiekiamo maisto ir jo nevalgys. Marijampolės kalėjimo Resocializacijos skyriaus specialistė 2024 m. spalio 16 d. tarnybiniu pranešimu Nr. RV-20-7512 apie Pareiškėjo badavimą informavo kalėjimo viršininką. Nustatyta, kad 2024 m. spalio 16 d. buvo susisiekiama su asmens sveikatos priežiūros specialistais ir sutarta dėl nuteistojo sveikatos apžiūros. Pažymėtina, kad Pareiškėjas 2024 m. spalio 16 d. atsisakė eiti į apžiūrą. LKT teigimu, Pareiškėjo 2024 m. spalio 10 d. pareiškimas dėl žmogiškosios klaidos nebuvo perduotas atsakingiems darbuotojams tą pačią dieną, o tik 2024 m. spalio 16 d. (šios pažymos 4.1 ir 4.2 papunkčiai).

Įvertinus apžiūros įrašus matyti, kad Pareiškėjas buvo kviestas medicininei apžiūrai 2024 m. spalio 16 d., tačiau apžiūros atsisakė, vėlesni įrašai rodo, jog Pareiškėjas yra stebimas nuosekliai, įrašuose taip pat matyti, kad Pareiškėjas yra atsisakęs kalėjimo išduodamo maisto, tačiau valgo savo maistą (šios pažymos 4.1 papunktis).

Seimo kontrolierės vertinimu, Pareiškėjas atsisakė tik laisvės atėmimo vietos išduodamo maisto davinio, tačiau savo maistą valgė, todėl Pareiškėjo laikyti visiškai atsakiusiu maisto, kaip reglamentuota Taisyklių 40 punkte, negalima, todėl laikytina, kad Marijampolės kalėjimo pareigūnai, vykdydami savo funkcijas, elgėsi rūpestingai, tinkamai reaguavo ir sprendė susidariusią situaciją bei tinkamai laikėsi teisės aktų reikalavimų.

10. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog Pareiškėjui atsisakius įkalinimo įstaigos išduodamo maisto, MK pareigūnai tinkamai reaguavo į situaciją, atliko patikrinimus, tinkamai užtikrino sveikatos priežiūrą, kaip to reikalauja teisės aktai, taigi šioje situacijoje elgėsi apdairiai ir rūpestingai, todėl Skundas dėl netinkamo reagavimo į badavimo paskelbimą atmestinas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

11. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl MK pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu reagavimu į badavimo paskelbimą, atmesti.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė